

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 22 oktyabr (çərşənbə axşamı günü) tarixli XIX nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

AZƏRBAYCAN

Şənbə, 15 məhərrəmülhəram sənə 1337. 22 təşrin-i-əvvəl sənə 1918.
Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir
Məhəlli-ıdara: Bakı, Kolyubakinskaya küçədə "Azərbaycan" idarəsi.
Telefon nömrə: 6-91.
Tək nüsxəsi 50 qəpik.
Türk və islamliğa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır.
Dərc olunmayan övraq iada edilməz.
Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir.
Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 35, başqa şəhərlərə 42 rublədir.
Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir.
Elan fiatı: sətiri 2 rubla. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

ORDU QƏRARGAHINDAN TƏBLİĞİ-RƏSMİ

1. Dərbənd cəbhəsində: 19.10.34-də piyada və süvari qəşf [kəşfiyyat] qolları fəaliyyəti oldu. Düşmən topçuları sipərlerimizə təsirsiz bir qaç mərmi atdı.
2. Qarabağda: Şuşa mantaqəsindəki köylərdən müxtəlifül-cins bir çox əslihə [silah] və bir makinalı tüfəng [pulemyot] toplanmışdır.
3. Orduyi-mənaatiqi-sairəmizdə [sair məntəqələrdəki ordu-larımızda] sükunət vardır.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Təşrin-i-əvvəl [oktyabrın] 15-də Berlindən rəsmi surətdə xəbər verilir ki, Bəhri-mühitdə [okeanda] bizim sualtı qayıqlarımız 41 min ton həcmində bir neçə düşmən ticarət gəmilərini qarq etmişlərdir. O cümlədən bir neçə zirehli və mühimmatı-hərb [sursat] ilə yüklü gəmilər qarq edilmişdir.

E. TSUQMAYER İLƏ MÜSAHİBƏ

Almaniya Məlumat İdarəsi naziri professor Tsuqmayer, Tiflis qəzetləri müxbirləri ilə müsahibə əsnasında sülh məsələsi haqqında böylə məlumat vermişdir:

Təcili mütarikə [atəşkəş] təklifinin Amerika tərəfindən rədd olunmasına baxmayaraq, sülh müzakirəti [müzakirələri] Vilson tərəfindən təklif edilən əsaslar üzərində aparılır. Vilsonun 14 maddəlik proqramı mövcubincə [proqramına uyğun olaraq], işğal edilmiş yerlərin təxliyyəsi tələb edilir. Təxliyyə məsələsi Almaniya tərəfindən məqbul görülür; fəqət düşmənlərin məzkur [adi çəkilən] yerlərdən istifadə etməmələri şərt qonul-maldır.

Amerikalıların təminatı, bitərəf xətt təşkil və firənglər tərəfindən işğal edilmiş Elzas-Loren [Elzas-Lotaringiya] hissəsinin təxliyyəsinə ibarət olmalıdır.

Bolqariyanın şimali hissəsi almanlar əlindədir. Sofiyaya İtalya-firəng [fransız] - İngiltərə əsəkiri [əsgərləri] daxil olmuşdur. Rum [yunan] [və] serblər isə Bolqariya paytaxtına girməmişlər. Türkiyə ilə əlaqə dəniz, Filibe [Plovdiv] - Tirmovo dəmiryolu vasitəsi ilə saxlanılmışdır.

Cəmahiri-müttəhidə [Amerika Birləşmiş Ştatları], Yaponiyaya bir nota təqdimlənə, Sibiriyada başladığı hərəkəti-hərbiyyənin [hərbi hərəkətin] dayandırılmasını tələb etmişdir. Ehtimal ki, Yaponiya bu tələbi rədd edəcəkdir. Bundan dolayı da iki hökumətin arasında ixtilaf baş qalxızcağı mühaqqəqdır [qətidir].

Rusiya işləri, xüsusi beynəlmiləl konqres müzakirətində həll ediləcəkdir. Rusiya Etifaf Hökumətləri ilə həli-hərbə olduğundan naşi [müharibə şəraitində olduğundan], sülh nümayəndələrinin Sülh Konfransına buraxılması işbu hökumətlər tərəfindən qəbul edilməyəcəkdir. Şayıata [şayıələrə] görə, Rusiya Hökuməti Brest Müahidə-nəmasini [müqaviləsini] pozmuşdur. Bu həqiqət olarsa, Şura Hökuməti başqa hökumətlərdən ayrı qaldığından dolayı, fənəliyə uğrayacaqdır. Bu şeyiatın doğru-luğuna hələlik bir dalilimiz yoxdur.

TÜRKİYƏDƏ

İstanbulda yeni bəhriyyə [dənizçilik] məktəbi

İşbu yaxın vaxtlarda İstanbulda təntənəli surətdə yeni bəhriyyə [dənizçilik] məktəbi açılmışdır. Məktəb Heybəli adasında vəqə rum deyri məktəbi [yunan kilsə məktəbi] mülkündə yerləşdirilmişdir. Rəsmi-güşəddə [açılış mərasimində] Bəhriyyə [Hərbi Donanma] naziri və məktəb müəllimləri isbatı-vücut [iştirak] edirmişlər.

Bu məktəbdə ikmali-təhsil edənələr [məzunlar] bəhriyyə alifari ali bargahlara qəbul olunacaqlar. Burada təhsil dörd sənədir.

Yeni daxil olmuş müttəəllimin [tələbələr] sırasında Şahzadə Seyfədin əfəndinin məxdumları [oğlu] da vardır.

Türkiyədə alman ticarət odaları [palataları]

"Q. D." Breslaudan istixbar edir [xəbər verir]: Türkiyədə iki Alman Ticarət Odası [Palatası] açılacaqdır. Bunların biri İstanbulda bulunaraq, Almaniya ilə Avropayi-türki [Türk Avropası] arasındakı münasibəti-ticariyyə və iqtisadiyyə [ticarəti və iqtisadi münasibətlər] ilə işiğal edəcəkdir [məşğul olacaqdır]. Digəri digər bir şəhəri mərkəz ittixaz [qəbul] edərək Qafqaziya və İran ilə olan ticarəti təşviq eyləyəcəkdir. Eyni zamanda Sofiya və Bükreşdə [Buxarestdə] alman ticarət odaları təsis ediləcəkdir.

ZƏRBEYİ-İNQILAB [İNQILAB ZƏRBƏSİ]

1

Dəryayi-nisyanə [unudulma dəryasına] qarışmış olan ulu babalarımızın, əmvaci-xüruşanı-həvadis [hadisələrin coşğun dalğaları] içində yuvarlanaraq biza yetişən, məhsullı-təcrübə pək çox hikmətamiz neçə-neçə sözləri vardır ki, hər biri bir düsturi-hayat olmağa səza [yaraşan] və şayandır [layıqdır]. Şu əmvaci-cahan [cahan dalğaları] içində yuvarlanaraq ənsali-hazirəyə [bugünkü nəsilərə] yetişən hikmətnümun [hikmətli] sözlərdən biri də budur: "Min nəsihətdən bir müsibət daha

xeyirlidir." Filhəqə [doğrudan da], şü kiçik cümlədə böyük bir hikməti-ictimaiyyə və fəlsəfi-həyatıyyə [həyat fəlsəfəsi] mündəmicdir [cəm olmuşdur]...

Ta əzəldən bəri bəşəriyyəti-naməs-udun sərgüzəşti-xunini-ni [xoşbəxtlik tapmayan bəşəriyyətin qanlı sərgüzəştlərini] güş-i-ibrətü intibahımıza [ibrət və oyanış qulağıma] tarənnüm edən tarixlərdə pək açıq bir surətdə göstərirlər ki, ağışu-qəflətdə [qəflət qəflətinə] uyuyan millətləri ayıldan əmil, nafil [nüfuz-lu] nəsihətlərdən ziyadə müsibətlər, məhrumiyyətlər və fəlakətlər olmuşdur. Bu naqəbili-inkar bir həqiqəti-tarixiyədir [inkar edilməsi mümkün olmayan bir tarixi həqiqətdir]. Bir həqiqəti-tarixiyə ki, günəş qədar parlaq... Bu xüsusda sizə pək avampəsəndənə [avamyana, avamların da anlayacağı] bir misal söyləyəcəyəm:

Yanmaqda bulunan bir çırağa əlini uzadan və onun şöləsiylə oynamaq istəyən bir çocuğa dəfələrlə deyərsən ki: "Övlədim, öylə yapma, şü sölə, şayani-baziçə [oyun oynamağa uyğun] bir şey deyil! Əlini yaxar, yandırar." Çocuq şü sözlərdən bir şey idrak edə bilmədiyi üçün yenə də hərəkəti-kudakanəsində [uşağcasına hərəkətində] davam edər. Ən nəhayət, o mini-mini əli çırağıfı-ruzanın [yanan çırağın] şüşəsinə təmas edər, çocuğun əli yanar. Atəşin xasiyyəti-möhriçəsinə [yandırma qabiliyyətiyi] vaqif olan və acısını dadan çocuq, bir daha çırağa yaxlaşmaz, əlini uzatmaz.

İştə, pədarənə nəsihətləri [ata nəsihətlərini] dinləməyən çocuq, müsibəti-atəşin [yandırıcı bir müsibət] ilə bidar olar [oyanar], uslanar [uşaq kimi] millətlər də bol-bol nəsayehlə [nəsihətlərlə] deyil, müsibətlər, məhrumiyyətlər və fəlakətlərlə ayılmışlardır. Binaileyh [ona görə], aqvam və miləli [qövmələri və millətləri] şəhrah-i-intibaha [intibah yoluna] sövq edən əvamilin [amillərin] ən müəssiri [təsiri], ən kəskinə məsəib [müsibətlər] olmuşdur.

İştə, Qafqaziyanın, bu feyizli və bərəkətli yurdumuzun, sineyi-harü navazişkarında [isti və navazişlı qoynunda] bas-lənən, pərvərişyabi-həyat olan [yetişən] biz türklər də, hükəma, süəra və üdəbamızın [mütəfəkkirlərimizin, şairlərimizin və ədiblərimizin] qələmi-nasayih-pərvəranələrindən [nəsihətlər verən qələmlərindən] tarəşşöh edən [damcı-damcı süzülən] kövsəri-hikmətü ifrana [hikmət və ifran kövsərinə] həvas və təmayül göstərməmişdik, ancaq ki, onların pədarənə öyüdlərini dinləmək qabiliyyətinə məhrum olduğumuzu göstərdik. O rəhbəran-i-irfanın [irfan yolunu göstərənlərin] füsunkar, səhhar [sehirli] və müsəxxar [ələ alan, ələ keçirən] qələmlərindən süzülən rəşəhəti-"Həyat"ü "Füyuzat"i ["Həyat" və "Füyuzat" dəcəmləri] əfkarımıza nuş etdirmək [içirmək] istedadından bütün-bütünə məhrum olduğumuzu isbat etdik. Hikmətli qələmlərdən ucan o parlaq nəğmələr, pək sönük olan əfkar və idrakımıza intibahbəxşi-"İrşad" olmadı, olamıdı ["İrşad" intibahını bəxş etmədi, ələ bilmədi]. Şü ülvə nəğmələr, şü ilahi tərənələr, şü maləkəti [maləklər ələminə məxsus, ilahi] səslər-lə xabi-nuşini-qəflətdən [qəflətin girin yuxusundan] ayılmayan-lar, bəri əlli bir aydan bəri davam edən beynəlmiləl mühəri-bədən və onun təbii nəticələri bulunan inqilab zərbələri, ixtilaf atəşləri ilə gözəlirni açsınlar. Gözlərini açsınlar da, şü yaşadıqları torpağa, bilxəssə [xüsusilə], yaşadıqları müddətə bəşikləri, öldükleri zaman da məzarları olacaq bu fəyyaz [bərakətli], məhsuldar Qafqaziyanı, bu rəngin və zəngin olan əraziyi-zisərvəti [sərvətli ərazini] düşməndən xilas edərək, mədəniyyət və ümrəninə [abadlığına] çalınsınlar. Bilməyənlər varsa bilsinlər, öyrənsinlər ki, Qafqaziya pək çox sərvətdar [sərvətliyə malik] bir vətəni-müqəddəsdır. Fəqət, heyhat ki, kiseyi-idrakımız boş, əfkarımız yoxsuldur. Pək çox sərvəti-tibbiyyə [təbii sərvət] və mədəni-bakirəyə [bakir mədənlərə] malik olan Qafqaziyanı bəhaqqın [layıqçına] istifadə edə bilmək üçün kiseyi-idrakımızı mərifət sarvəti ilə, fənn [elm] sərməyəsi ilə doldurmalıyıq.

Nəsihət kövsərləri bizi ayıltmadıysa da, bəri içində qovrul-duğumuz müsibət atəşləri, inqilab zərbələri bizi bidar və hüş-yar etsin [oyatsın və ağıllandırsın]...

Əbdülsəlimzadə Mahəmməd Hadi

TƏHLÜKƏ QARŞISINDA

Qarabağın son günləri

(keçən nömrələrdən məbəd)

Şəhəri yalnız davaya hazırlamaq və eyni zamanda davanın öününlə araraq, camaatı salamat saxlamağın nə qədər mühim bir məsələ olduğunu düşünənlər bilirlər ki, bu xüsusda nə qədər zəhmətlər çəkilməmişdir. Böylə işlər isə şübhəsiz ki, cəmiyyətlər tərəfindən görülür. Bundan dolayıdır ki, bu uğurda çalışan cəmiyyətlərdən bəhs etməyi vacib sayaraq, bu gün dəxi Şuşanın təşkilatından yazalım.

Təşkilat işləri

Şəhər müdafiə halına gətirilmək və davaya hazırlaşmaqda ikan, bütün Qarabağda vəba və yatalaq kimi sari [yoluxucu] xəstəliklər peyda olaraq, gündə otuz-qırx adam ölürdü. Köylərdə camaata tibbi müavinət [yardım] gös-tərilməsi qeyri-mümkün olaraq, xəstə-lilərin önu alınmayırdı. Zira nə lazımı miqdarda təbib və heyəti-tibbiyyə var-dı, nə xəstəxana, nə dərman.

Şəhərdə isə çalışmaq mümkün olurdu. Binaileyh [ona görə] şəhər komandanının nəzarəti ilə səkkiz təbibdən və bir neçə tələbədən ibarət bir səhiyyə bürosu açılaraq, hər məhəllədə dəxi səhiyyəçilər təyin edilərək, çalışmağa başladılar. Yaxşı nəticələr dəxi hasil oldu.

Müdafiə hazırlığı üçün bir Hərbiyyə İdarəsi təsis olunaraq, şəhərin bütün müdafiə işləri ona tapşırılmışdı.

Yenə həmin Hərbiyyə İdarəsi nazdında bir dənə də Ərzaq İdarəsi təsis edilmişdi. Fəqət yollar bağlı olub, şəhərə ərzaq gətirilmədiyindən və şəhərdə taxıl və sair məkulat [ərzaq məhsulları] mövcudu gündən-günə azalmağa, hətta qurtarmağa başladığından, Ərzaq İdarəsinin fəaliyyəti öylə gözə gərəcə

bir nəticə vermədi. Bilxəssə ki, doğru [birbaşə] vəzifəsi olduğu halda kənarından məkulat [ərzaq] ala bilmədi. "Yox" olan şeyi də ədalətlə təqsim edəmməyəcəkdir.

Nəhayət, şəhərdə sari xəstəlik bəlası dəf olunduqdan sonra, o zamanlar ki, hər daqiqa müsəlləh müsədime [silahlı toqquş-ma] gözəlirdi, təbiblərlə tələbələr bir iclas quraraq dava düş-düyü təqdirə məcruhlara [yarallılara] müavinəti-tibbiyyə [tibbi yardım] göstərməyi düşündülər və heyəti-tibbiyyəni artırmaq qəsdı ilə "Şəfqət qardaşları" kursu açıldı. İyirmi altı tələbə kursa daxil olub, birinci kömək və sarğı qaydalarını öyrəndi. Müavinəti-tibbiyyə qəsdı ilə ibtida [əvvəlcə] şəhərdə bir xəstəxana açıldı. Bunun üçün tələbələr tərəfindən hələ keçən illərdən müsəmirə [təməşə] və sairə tərtibi vasitəsi ilə 12000 manat pul yığılmışdı. Bu dəfə həmin məbləğin üstünə bir qə-dər də para toplandı. Və şəhərin hər işində ciddi surətdə iştirak edən "Müdafiəyi-milliyə" cəmiyyəti bu işi öz öhdəsinə götürərək, 18000 manat pul buraxdı. ("Müdafiəyi-milliyə" cəmiyyəti Şuşada son zamanlar təşkil edilmiş bir cəmiyyətdir ki, hal-hazırda ən artıq çalışan və az ömründə çox fəaliyyət göstərən, həm də böyük nüfuz və etibarə malik bir cəmiyyət olmuşdur.)

Xəstəxanaya iki təbib və səkkiz tələbə baxacaqdır. Burası mərkəz təşkil edəcəkdir. Bundan əlavə, dava düşdüyü təqdirdə, cəbhə təşkil edəcək olan xətdə sol cinah, mərkəz və sağ cinah-da olmaq üzrə, üç yerdə dəxi ayrı-ayrı "sarğı nöqtəsi" qərar verilmişdir. Bu nöqtələrin hər birində bir təbib və beş tələbə duracaqdır.

Beynəlmiləl Komitə

Bunca hərbə hazırlaşmaqla bərabər, kərratla [dəfələrlə] zikr olunduğu üzrə, müsəlmanlar daima sülh və müsəlimatlə [əmin-amanlıqla] yaşamağa çalışırlardı. Ermənilər arasında dəxi zəif olsa da sülhcu [sülhpərvər] bir cərəyan vardı, dedik.

Məzkur [adı çəkilən] sülhçular, ermənilər ilə müsəlmanlar arasında münasibəti-sülhçuyənəni [sülhpərvər əlaqələri] davam etdirmək və əlaqəni kəsməmək qəsdı ilə bir "Beynəlmiləl Komitə" təsis etmişlərdi. Burası altı türk, altı ermənidən ibarət bir heyət olub, daima ermənilər ilə müsəl-manlar arasında vüqu bulan ixtilafı yətirirərək, ixtilafı məsələləri sülhlə həll etmək, xülasə, şəhərdə əsaiş və müsəlimatı [əmin-amanlığı] davam etdirmək uğrunda çalışırlardı. Həm pək böyük xidmət gördü. Bu komitə olmasaydı, bəlkə Şuşada üç-dörd dəfə qanlı müsədime də baş verərdi. Bir neçə dəfə məzkur komitənin varlığı tərəfeyn [hər iki tərəf] üçün böyük rol oynadı.

Məsələn, əvvəla Ərizə ilə Kür arasında sükunət edib də yayda dağa, yəni yaylağa köçən dörd yüz min əhali ["elat" nisan [aprel] ayının axırlarından etibarən köçməyə başlamalı ikan, dağ yerlərinin erməni əlində olması və ermənilərin yollarda xalqa əzab və əziyyət verməmələrindən dolayı həziran [iyun] ayınadək köçə bilməyib aranda qalmışdı. Burası köçərilər üçün bir fəlakət təşkil edirdi. Zira həm əhali, həm mal-qoyun qızdırma tullur qılırdı. Beynəlmiləl Komitənin türk əzasının təşəbbüsü ilə nəhayət, elata yol verilərək dağa köçməyə imkan oldu. Fəqət yollarda ermənilər camaata yenə çox əziyyət verdilər. Böylə ki, nərdə bir erməni əsgəri köçə təsadüf etsə qoyun alır, silah axtarı, habelə nələr qayıırırdı. Hər halda, Beynəlmiləl Komitənin vüqudu ilə köçərilər yaylağa köçə bildilər.

Digər bir xidmət daha. Bir gün şəhərə xəbər gəldi ki, on iki min erməni qaçqını şəhərə gəlmək istəyir. Böyük Yarmada Zarislı və Musurmanlar denilən camaat onların qabaqlarını kəsərək yol vermirlər. Filhəqiqə [doğrudan da], içərisində mini təcəvüzə müsəlləh [silahlı] kişi olmaq üzrə, neçə min erməni qaçqını gəlmişdi. Zarislılar qabaqlarını kəsirlər. Dörd gün, dörd gecə atışma davam etdi. Bu hadisənin təsiri altında şəhərdə də hər daqiqa müsədime [toqquşma] gözəlirdi. Beynəlmiləl Komitə bu dəfə yenə şəhərdə davanın öününlə aldı. Salamət keçdi. Qaçqınlar isə bir qədər tələfat verdikdən sonra şəhər ermənilərindən göndərdiyi imdadiyyə [yardım] sayəsində keçib gələ bildilər. Və qismən şəhərdə, qismən də ətraf kəndlərdə sakin oldular.

Fəqət Beynəlmiləl Komitənin ümdə xidməti son günlər oldu ki, bu xüsusda vaxtıyla yazılacaqdır.

Ətraf ilə əlaqə

Şəhərin yolu hər tərəfdən bağlı olduğundan, bittəbii [təbii olaraq] bütün cahandan əlaqəsi kəsilmiş, dünyadan bixəbər, adətə qaranlıqda qalmış bir çocuq kimi qalırdı. Ətraf ilə şəhər arasında əlaqəni kəsməmək üçün bir çarə vardı: Bəzi bələd adamlar ciğir yollar ilə şəhərdən çıxaraq, gecə ikan Ağdamə, ya Qaryagina gedərək məktub aparsın, cavab gətirsin. Başqa çarə yox idi. Buna görə idi ki, Abdal Qasım, Gülablı Heydər və Daşdəmir nam üç şəxs Şuşa üçün qasid kəsilmişdi. Birincisi Malakana, digər ikisi Ağdam yoluna bələdçi və qasid təyin edilmişlərdi. Son zamanlar həmin adamların bələdçiliyi ilə məzkur [deyilən] dağ yoluyla şəhərə silah dəxi daşınırdı. Böylə ki, Gülablı kəndindən bir neçə adam göndərərək Ağdamdan Gülablıya; Malibəylinin adamları Gülablıdan Malibəyliyə daşıyırlardı. Nəhayət şəhərdən hər məhəllədən üç müsəlləh kişi seçilərək Malibəyildən gecə ikan şəhərə gətirirlərdi. (yənə var)

Xəlil İbrahim

Qafqaz duyğuları Şimali Qafqaziyalıların

4

Haydi, qalx!

Ey qardaşım, sən atəş qarşısında titrəkən, Mən qəlbimdə yaxılan atəş ilə yanardım.

Sən bir yudum soyuq su yalvararaq istərkən, Mən daşqın nəhrə kiçik deyə ağlardım...

Sən orada zindənda bir aydınlıq görməzdin, Mən intiqam gününə baxa-baxa kor oldum.

Qarlı dağlar aşmaqdan xəstə oldum, yoruldu, Sən zəncirlər altında inildərdin də, gəzməzdin.

Titrədiyin atəşlər sənə artıq sönmüşdür, Qır zənciri, haydi, qalx, yürü, çalış, usanma!

Bəklədiyin işıqlar parıldıyor, yanmışdır, Sənə atəş, sənə su, sənə işıq, sənə yol Sənə hər şey gətirdim: işə tüfəng və bomba, Al bunları, yürü, aş, sən də bizə yoldaş ol!

9/8/334 Arif İrfan Qaraosman

TÜRKİYƏ MƏTBUATI

Sabiq çar Nikolayın edamı münasibətə "Sabah" qəzetəsi şü sətirləri yazır:

Çarın edamı xəbəri bir çox təkziblərdən və bir-birini naqiz [inkar edən] xəbərlərdən sonra ən nəhayət təhaqqüq etdi [təs-diqləndi]. Çarın səbəbi-edamı məlumdur. Ural Sovetləri Yeka-terinburq şəhərində bulunan Çar Nikolay çex-slovak qüvvətlərinin əlinə düşməmək üçün qısa bir mühakimədən sonra qurşuna dizi vermişlər [yubanmadan güllələnmişlər] və bu surətlə çar ətrafında bir buçuq sənədən bəri çəryan edən müxtəlif şayıələrə, dedi-qodulara bir ölüm pərdəsi çəkməmişlərdir. Çar Nikolay dünyanın ən müstəbid hökmdarlarından və bəşəriyyəti qasib-qovuran bu hərbi-müxribin [dağdıcı hərbin] ballı-başlı müsəbbiblər[indən] [bəiskarlarından] biri olduğundan şübhə yox idi. Fəqət Çarın bu seyyiatı [qəbahətləri] kəndisinin edam edilməsi üçün mə'quf [məntəqili] və mühiqq [haqqı] bir səbəb təşkil edəmməzdi. Bolşeviklər onu xəl' eylədikdən [taxtdan saldıqdan] və kəndilərinə məzərrət iras edəmməyəcək [ziyan vura bilməyəcək] bir hala qoyduqdan sonra, əllərini müdafiəsiz, haqqında tarixin verəcəyi hökmə müntəzir [hökmü gözləyən] bir hökmdarın qanı ilə ləkələməməli idilər. Bu kimi cinayətlərin failəri heç bir vaxt tarixin hökmi-tənqidindən azada qalammaz. Bu cinayət hər hansı nöqtəyi-nəzərdən tədqiq və mühakimə edilə, heç bir vəchlə məzur görülməz. Bolşeviklər Rusiyada mütləqiyyətin övdətini man' [qadağan] etmək və mütləqiyyət tərəfdarlarının gözləri öününlə [d]ə hökmdarlıq timsalını ortadan qaldırmaq üçün çarı öldürmüş olduqlarını, bəlkə məqami-müdafiədə dərməyan edəcəklərdi [meydana qoyacaqları]. Fə-qət düşünlümlədir ki, çarı öldürməklə rus əvəminin [xalqlarının] fikrinə mülayim gələn qarlıq, mütləqiyyət fikrini də bərabər qaldırmamışlar. Bəlkə də bu fikri daha ziyadə təqviyyə etmiş [qüvvələndirmiş] oldular.

Bir fikir onu təmsil edən adamın ortadan yox edilməsi ilə məhv ediləmməz. Çünki fikir, mənəvi bir qüvvətdir. Mənəvi qüvvət və məfkurə cəbr və zorla izalə ediləmməz [aradan qaldırılma bilməz].

Çarın edamı Rusiyada sükuni-daxilinin [daxili əsaişin] daha uzun müddət övdət ələməməsi [qayıtmaması] üçün pək mühim bir amil olacaqdır. Çünki çar bu vasi [geniş] ölkə nüfusu-nun yüzdə doxsanını təşkil edən qara cahil xalq tərəfindən qüdsi bir mövcud [varlıq] ədd [hesab] olunur və ona o surətlə hörmət edilirdi. Binaileyh [ona görə], çarın ifnasını [məhv edilməsini] bolşeviklərə xəsmican [can düşməni] olan ünsürlər kəndi mənfəəti-siyasiyyətlərini təmin üçün rus cahil təbaqatı [təbəqələri] nazdında bolşeviklərə qarşı bir silah məqamında qullanacaq və Rusiyadakı münasibəti-daxiliyyəni [daxili çək-işmələri] kövrükləyəcəklərdi. Bolşeviklər Etifafın intiriqlərindən başqa, müjliklərin, çarı məbud kimi tanıyan Rusiyadakı qüvvətli röhban [din xadimləri] sinfinin də düşmənlərinə köks gərmək, kəndi nüfuz və qüvvətlərini mühafizə üçün onlara da çarpışmaq məcburiyyətində qalacaqlardı.

Çarın qətlı bu daxili hərə-cəmlərk kövrüklənməsinə dəyərmiydi? Heç zənn etməyiriz. Çünki Rusiyada mürtəcələr rə'si-kara [iş başına] övdət etsələr belə, çarın bir dəfə daha məqami-hök-mə-dariyə [hökmdarlıq mövqeyinə] süud etməsinə [yüksəlməsinə] imkan və ehtimal yox idi. Çünki o maddədən olduğu qədər, mənən də ölmüş, həyatı-siyasiyyəsinə müəbbəd bir xatimə çək-mişdi. Fəqət bolşeviklər bu cinayətləriylə onu xalqın nazdında yüksəltmişlər. Heç də müstəhəqq [layıq] olmadığı bir payanı ona vermişlər və lüzum və ehtiyac bulunmuşsuz [olmadığı halda], kəndilərinə də hökmdar qatili yapmışlardır.

Çarın qətlı əsrlərdən bəri canımız, həyatımızda, mövcud-iyyətimizə, istiqlalımızda qəsd etmiş çarlığın buz ovalarında dəfn edildiyini təzəmmün [ehtiva] edər. Çarlığın bir dəfə daha övdət etməməsi türklüyün mənfəfi icabatından [şərtlərindən]dir. Təmənnə edalim ki, məquf [qətl edilən] İkinci Nikolay Rusiyanın son çarı olmuş olsun.

NƏZARƏTLƏRDƏ [Nazirliklərdə]

Səhiyyəyi-Ümumiyyə Nəzarətindən [Xalq Səhiyyəsi Nazirliyindən]

İşbu Nəzarətin Qaçqınlara Müavinət [yardım] şöbəsi tərəfindən bilafərqidin və millət [din və millət fərqi olmadan], bütün Azərbaycanla dağılmış qaçqınları öz yerlərinə qaytarmaq üçün ciddi təadbir ittixəz edilmişdir [tədbirlər qəbul edilmişdir].

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 22 oktyabr (çərşənbə axşamı günü) tarixli XIX nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Tədrisən Şamaxı nahiyəsinə gəlməkdə olan erməni qaçqınları yənə də Mədrəsə qəryəsini [kəndini] iskan etməyə [məskən tutmağa] başlamışlardır.

Bu günlərdə erməni qaçqınlarının altı minə baliğ [çatan] ikinci dəstəsi Bakıdan Kürdəmirə getmişdir. Qaçqınların əhvalından müxbir [xəbərdar] olmaq qəsdinə Bakı Valisi həzrətləri özü bu yerlərə əzimat [səfər] etmişdir. Yerli müsəlman əhalisinin erməni qaçqınları ilə əlaqələri dostanə bir surətdədir. Qaçqınlar keçib gedəcək məkanlarda Şəhiyyə-Ümumiyyə Nəzarəti tərəfindən səhiyyə və işə məntəqələri təşkil edilməkdədir. Lakin qaçqınlar mütaəddid [çox] olması, ərzağın azlığı, şu idarənin işlərini bir qədər çətinləşdirməklə bərabər, bir çox izafə [artıq] para sərf etməsinə səbəb olur.

Bunların həpsini intizam üzrə qoymaq və qaçqınlara ərzaq cəhətdən müavinət etmək üçün Şəhiyyə-Ümumiyyə Nəzarəti, məhəlli camaat təşkilatı qüvvələrini buraya cəlb etmək istəyir.

Dövlət Kontrolu

Kontrol Palatasının müdiri tərəfindən Kontrolun atıdakı [gələcəkdəki] idarəsi və onun gələcək əməliyyatı haqqında hazırlanmış layihə (proje) nəzarət [baxılmaq] üçün verilmişdir. Bu xüsusda müzakirə üçün Əbdüli bəy Əmircanov təhtisədarətində [sədrliyi altında] olmaq şərti ilə bir qəç müşavirə məclisləri tərtib ediləcəkdir. Kontrol Palatası nəzarətlərdən ədd edilməklə [nazirlik səviyyəsində sayılmaqla] bərabər, içində həp hesabın təftişi olmaq şərti ilə Xüsusi Dövlət Kontrolu İdarəsi ismi ilə mövcud olacaqdır. Təşəkkül-iidarə təxminən rus Kontrol İdarəsi kimi olacaqdır.

Heyəti-Vüzərə Sədrinin [Baş Nazirini] dəftərxanasında belə bir elan asılmışdır: Heyəti-Vüzərə Sədrinin əmri mövcubinə [əmrinə uyğun olaraq], xüsusi işləri olanlar qəbul olunmayırlar. Növbəti kargüzər məmurə havələ olunur ki, Heyəti-Vüzərə Sədri ilə görüşmək istəyənlərin işlərini müxtəsər surətdə maruzə ilə bildirsin.

Maliyyə Nəzarəti Birja Komitəsi təsis etmək təsəvvüratındadır. Bu günlərdə Birja Komitəsinə sədr təyin edilməsi gözlənilir.

Azərbaycan Hökuməti Maliyyə nazirinin Bakı nahiyəsi Aksiz Vergisi İdarəsinə verdiyi əmr

Azərbaycan Hökumətində olan tacirlərə elan olunur ki, xaricdən gətirilmiş və ya daxildə hazırlanmış banderolsuz tənəkə, ciğərə və papiros alış-verişi qadağan edilir. Bu əmri xələdar edənlərin [pozanların] banderolsuz tənəkə, papiros və ciğəraları xəstəxanalar və əsgərlər ehtiyacatından ötrü zəbt ediləcəkdir. Müqəssirlər isə qanuni mücazətə [cəzalara] giriftar olacaqlardır. Baxılması və təsdiq edilməsi üçün işbu layihə bu günlərdə Hökumət Şurasına təqdim ediləcəkdir.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Ərzaq Nəzarəti ümumə elan edir ki, Bakiya ancaq Gəncə, Qazax və Qazax nahiyələrindən məkulat [ərzaq] gətirməyə icazə verilir.

Bakı Şəhər İdarəsi Polis müdirinə bu məzmununda bir məktub yazılmışdır:

“Təşirini-əvvəl [oktyabrın] on dördündə üç yüz allı yeddi nömrəli əmrinizdə Şəhər İdarəsindən icazənaməsi olan xırda alış-verişçilərə mümaniat [mançillik] edilməməsinə pristavlara hökm etmişdiniz. Lakin yənə bu alış-verişçilər Şəhər İdarəsinə müraciətə, polis nəfəratından [nəfərlərindən] narazılıq edirlər. Hatta inzibat [sayış] məmurları Şəhər İdarəsi nazirlərinə [müfəttişlərinə] də müavinət [yardım] əvəzinə mümaniat edirlər. Nazirlər polis tərəfindən təqib edirlər. Məsələn, srağa gün Salman Ağayev namında bir nazir bazarda vəzifəsini icra etdiyi vaxt ikinci ucaştok məmurları tərəfindən həbs edilmişdir. Təkrarən cənabınızdan rica edirəm, pristavlara əmr verib, xırda alış-verişçilərə mümaniatda bulunmamalarını və Şəhər İdarəsi nazirlərinə müavinət etmələrini tələb edirsiniz.”

Bakı Bələdiyyə Məmur və Xidmətçiləri İttifaqı öz üzvlərinə məlum edir ki, çəhərşənbə gününü təşirini-əvvəl [oktyabrın] iyirmi üçündə Şəhər Dumasının zalında ittifaqın ümumi iclası vəqə olacaqdır. İclas saat dördə təyin edilib, üzvlər az gəlsə saat beşdə qanuni hesab ediləcəkdir.

Baxılacaq məsələlər:

- İttifaqın illik hesabının müzakirə və təsdiqi (1917-ci il 1 iyundan – 1918-ci il 1 iyunadək).
 - Axırncı hadisələrdən zərərçidə olan ittifaq üzvlərinə ittifaq xəzinəsindən maddi müavinət [yardım].
 - İttifaq üzvləri üçün Lənkarana ərzaq almağa getmiş nümayəndələrin hesabı.
- Bu iclasda hamı üzvlərin hazır olması mütəmənndir [arzu edilir].

Məktəblər haqqında

Mədən və zavod dairələrinin hansı cəhətlərində [tərəflərində] məktəb açmaq məsələsinə aydınlaşdırmaq üçün məlumat toplamaq lazım gəlir. Binəiləy [ona görə] Neft Mədənçiləri Şurası ticarət və sənə'at [sənaye] müəssisələrində xidmət edən bütün zəvatdan [şəxslərdən] rica edir ki, övladını məktəbə vermək istəyən zəvat məktəbə girəcək olan namizədlər haqqında məlumat versinlər. İşbu məlumat keçən sənədə məktəbdə təhsil edənlərlə bərabər, yeni məktəbə daxil olmaq xəyalında olan çocuqlar barəsində verilməlidir.

Məlumat vərəqələrində göstərilən suallara cavab verməlidir. Övladını məktəbə vermək istəyən zəvat, atıda [aşağıda] mündəric [qeyd olunan] dairələrdə yazılıb, məlumat vərəqələri ala bilərlər:

- Bibiheybət-Bayıl dairəsi – Bayıl məktəbində;
- Çorniqorod dairəsi – Çorniqorod məktəbi;
- Beliqorod dairəsi – Beliqorod məktəbi;
- Əski mədən dairəsi – Üçüncü Sabunçu məktəbi (Bierinqin mülkündə; təfənn mövqifi də [stansiyası] buradadır);
- Suraxanı dairəsi – Suraxanı ambulatoriyasında;
- Binəqədi dairəsi – Şəhərdə “Samopomoş” dükənində (Budaqovski və Telefonni caddələrin küncü; Binəqədidə 72 nömrəli ucaştokdakı Səlimov mədəni kantorasında).

Məlumat vərəqəsi yazıldıqdan sonra təşirini-əvvəl [31-dən gec olmamaq şərti ilə] yuxarıda göstərilən dairələrə və yaxud bilavasitə İttifaqa [Sovet Syezdz] göndərilməlidir (Merkuryevski caddə, nömrə 20).

Qabaqlarda, ələlxüsus oktyabrın 14-də yazılan namizədlərin siyahılarını etibarən saqit [düşmüş] elan edir. İş bu məsələ fəqət məlumat vərəqələri cəm edildikdən sonra həll ediləcəkdir. Məlumat vərəqələrinin böyük əhəmiyyəti olduğundan, İttifaq bütün mədən və zavod dairələrində işbu elanın nəşr və təbliğini rica edir.

XARİCİ XƏBƏRLƏR**Sülh ətrafında**

Vaşinqtonda Almaniyanın cavabı kafi ədd [hesab] edilir. İşğal edilmiş yerlərin təxliyəsinədək sülh müzakirəsinin başlanmayacağı təkid olunur.

Xivə xanının qətl

Daşkənddən verilən xəbərlərə görə, Xivə xanı əsgərlər tərəfindən qətl edilmişdir. Xivə xanlığına məqtulun [qətl edilənin] qardaşı təyin edilmişdir.

Petroqradd üsyanının dəf'i

Xarkovda çıxan “Vozrajdeniya” qəzetəsi 29 sentyabr tarixli nömrəsində aşağıdakı teleqrafları dərc etmişdir:

Kursk – Buraya verilən xəbərlərə görə, Rusiya şimalında vəqə olan iğtişaşlar yatırılmış hesab oluna bilər. Bir çox tələfata və böyük xəsarətə düşər olan kəndlilər öz başçılarını tutub bolşeviklərə təslimlə təbəiyyətlərini [təbəiçiliklərini] izhar etmişlərdir. Petroqradda hər tərəfdən mühasirəyə alınmış Ağ qvardiya əsgərlərinin bir hissəsi parakəndə olub, digər hissəsi general Sivers başda olmaq üzrə Voloqdaya getmək ümidi ilə şimali dəmiryol xəttinə bir neçə qatarlarda qaçmaq istəmişdir. Kəndlilər bolşeviklər tərəfindən ağır mücazətə [cəzalara] giriftar olacaqlarından qorxub, özlərinin əfv olunması üçün bir xidmət göstərmək niyyətilə geri çəkilməkdə olan Ağ qvardiya əsgərlərini Mena mövqifi [stansiyası] yanında dayandırməğa çalışmışlar, lakin birinci iki dəstə öz əvvəlki müttəfiqlərinin tüfəng və pulemyot atəşləri altında qaçıb qurtarmağa müvəfəq olub, general Sivers ilə bərabər olan üçüncü qatar isə dəmiryol xətti kəndlilər tərəfindən xarab edildiyinə görə, dayanmağa məcbur olmuşdur. Ağ qvardiya əsgərləri kəndlilərə atəş açıqda, kəndlilər hücum edib onları hamısını tələf etmişlərdir. General Sivers güllə ilə qətl edilmişdir. Dörd yüz nəfərdən ibarət dördüncü dəstə qaçmaq istəmişsə də, kəndlilər tərəfindən Pepla mövqifinə qədər təqib edilərək Petroqraddan gəlib çatan bəhriyyə əsgərləri [matroslar] tərəfindən mühasirə edildikdən sonra, hamısı qırılıb tələf olmuşlardır. Şlisselburq yanında olan kəndlilər iğtişaş salmaq istəmişsələr də, şiddətli mücazət ilə [cəzalarla] saqit edilmişlərdir.

Kolpində üsyan çıxaran fəhlələr saqit edilib, başçıları tutularaq güllələnmişlərdir. Petroqradd həyatı sönük bir haldadır. Küçələrdə ancaq bəhriyyələr [matroslar] və Qırmızı ordu əsgərləri ilə avtomobillər hərəkət etməkdədirlər. Əhali evlərdə qalmışdır. Şəhərdə evlər axtarılıb, bir çox adamlar həbs edilmişdir. Tutulanları dəstələrlə birbaşa aparıb müqəssir olduğunu aşkar etmədən güllələyirlər. Ev nökarinin şeytənəti [seytənəliq, xəbərciliyi] bütün bir ailənin qırılmağına kifayətdir. Ölənların miqdarı hesaba gəlməyəcək dərəcəyə varmışdır. Ətraf kəndlərə pulemyotlar ilə qüvvətli matros dəstələri göndərilmişdir. Kəndlilər biləmümaniat [manəesiz] öz silahlarını təslim etməklə bərabər, dəhşətli mücazatlardan [cəzalardan] qorxub, iğtişaşa bais olan dövlətləri nişan verməkdədirlər. Dövlətlər dərhal güllələnib ev əşyası zəbt edildikdən sonra, ailələri küçəyə buraxılırlar.

Moskva ilə Petroqradd arasındakı dəmiryol əlaqəsi təhdid edilmişdir [məhdudlaşdırılmışdır]. Xüsusi adamların Petroqradda gəlməsi və Petroqraddan çıxması qadağan edilmişdir. Nikolayev dəmiryol xəttinin hamı körpüləri və mövqifləri [stansiyaları] qüvvətli Şura əsgərləri tərəfindən mühafizə edilmişdir. Şayiətə [şayiələrə] görə, Qırmızı Ordu əsgərlərinin müharibə ruhunu yüksəltməkdən ötrü, Xalq Komissarları Şurası tərəfindən ixtira edilmiş mötəbər nişanlardan Petroqradd üsyanını yatırdanlara göndərilmişdir. Şimalda olan iğtişaşı dəf etməklə, Moskva və ətrafında müşahidə edilən həyəcan ədəf etməklə, Moskva və ətrafında müşahidə edilən həyəcan ədəf bərtərf olmuşdur [aradan qalxmışdır]. Bir çox kənd əhalisi silahlarını təslim etmişlərdir. Əhali xeyli düşkün bir haldadır.

Sentyabrın 25-də Vitebskdən alınan teleqrafda denilir ki, Voloqdadan alınan xəbərlərə görə, Şura əsgərləri Sud mövqifində inadlı müqavimət göstərmişlərdir. Bir çox hücumlar Şura əsgərləri tərəfindən dəf edilmişdir. Ağ qvardiya əsgərləri kamalı-intizam ilə Şeksna mövqifinə çəkilmişlər. Hücuma keçməyə çalışan Qırmızı ordu əsgərləri böyük tələfat ilə dəf edilmişlər. Hal-hazırda müharibə xəttində sakitlikdir. Ağ qvardiya əsgərləri böyük qüvvə ilə ciddi hücumə hazırlşırlar. Bu bir neçə gündə hər iki tərəfdən 1500 nəfər əsgər tələf olmuşdur. Ölümlər arasında rus çinində və nişanında və ingilis paltarında bir neçə adamlar tapılmışdır. Tixvindən Qırmızı ordu

əsgərlərinə köməyə gələn əsgərlər Tetemel mövqifini üsyançı kəndlilərdən təmizləmişlərdir. Babayev və Siuç mövqifini işğal edən kəndlilər, Şura əsgərlərinin yavuqlaşdığından xəbərdar olaraq, qaçıb ətrafa dağılmışlardır. Bolşeviklər öz dəstələrini Şeksna çayında hərəkət etməkdə olan Qırmızı ordu əsgərlərinə yetirməkdən ötrü kəndlilər tərəfindən xarab edilən dəmiryollarını təcili surətdə təmir etməkdədirlər.

Kurskdan alınan teleqraflara görə: Peterburqdan çıxıb qaçmış olan Ağ qvardiya ordu əsgərləri Tixvin[in] qərbində məhəlli [yerli] Qırmızı [ordu] əsgərlərinə rast gəlmişlərdir. Qırmızı ordu əsgərləri qaçmaqda olan Ağ qvardiya əsgərlərini dayandırməqdən ötrü dəmiryol xəttini xarab etmişlərdir. Ağ qvardiya əsgərləri artıq tələfat ilə dəmiryol xəttindən məm-ləkət [çərisinə] qovulmuşlardır. Onları təqib etməkdən ötrü Petroqraddan mitralyozlar ilə bəhriyyə dəstələri göndərilmişdir.

TEATRO VƏ MUSİQİ

Bu yaxınlarda Bakıda olan sənətkar və mahir artistlərdən, müdiriyyətimiz təhtində [altında] bir dəstə təşkil edilib, Mart hadisətindən indiyə qədər teatro tamaşasından məhrum qalan camaatımıza Hökumət Teatrosunda [kimi] Mailov qardaşları teatrosu] drama, opera və operetta nümayişləri göstərilməyə başlanacaqdır.

Səhnəmizin teatro əsərlərindən xeyli kasıb və yoxsul olduğunu nəzərə almaqla, yazıb möhtərəm camaatdan və səhnə həvəskarlarından xahiş edirik ki, hər kəsdə Türkiyə yazıçılarının əsəri və İstanbul çapı (təbi) teatro kitabı varsa, mövqeyi-tamaşaya qoyulmaq üçün aşağıdakı ünvan ilə müdiriyyətimizə gətirib, şəraitini [şərtlərini] məlum etməklə səhnəmizə müavinətdə [yardımda] bulunsun. Bundan əlavə, Qafqaziya yazıçılarının əsərlərindən təb' edilb ancaq əl yazısı teatro əsərlərinə malik olanların da haman əsərləri müdiriyyətimizə gətirib və bu barədə məlumat almaları xahiş olunur. Ünvan: Qubernski küçədə 42 nömrəli ev, İkinci mərtəbə.

*Müdiriyyət tərəfindən:
Zülfüqar bəy Hacıbəyli.*

ELAN

1. 19 ilə 24 yaşında bulunan əsgərlərdən teleqraf müxabirəsinə [xəbərləşməsinə] əşinə [bələd] və ya müxabirə məmurluqlarında bulunmuş olanlar orduda istixdam [xidmətə] qəbul ediləcəklərindən, məzkur [göstərilən] sınırlarda [yaşlarda] bulunulanlarla daha yuxarıki yaşda bulunulardan könlüllü olaraq daxil olmaq istəyənlərin təşirini-əvvəl [qayətina] [axırına] qədər Bakı əxziəşə [əsgərliyə] qəbul] şöbəsinə müraciətə isimlərini qeyd etdirmələri elan olunur.

*20 təşirini-əvvəl sənə 34
[20 oktyabr 1918]*

2. Kaffeyi-cavananlara [bütün cavanlara] və heyəti-möhtərəməyə [ağsaqqallar heyətinə] bəyan olunur ki, təşirini-əvvəl [qayətina] on gün qalmışdır. Arzu olunur ki, zəngin və fəqir əsnan [məüayinə] yaşda olanlar], yəni on doqquz, iyirmi, iyirmi bir, iyirmi iki, iyirmi üç, iyirmi dörd yaşlarındakı cavanların kaffəsi Bakı əxzi-əşgər şöbəsinə gəlsinlər, heyəti-möhtərəmələri ilə bərabər bulunsunlar, müayinəyi-əsgəriyyəti anlaşılsın.

a) İşbu cavanlar, heyəti-möhtərəmələrinin ifadələrində nöqsan görülsə, yaxud məiyyətlərindən iş gərəmməyəcəklər və iş şöbədə ifadədə bulunsunlar.

*20 təşirini-əvvəl sənə 34
[20 oktyabr 1918]
Islam Ordusu
Əxzi-əsgər rəyasəti*

ELANİ-RƏSMİ

Bilümm [ümumiyyətlə] Bakı və ətrafi əhalisinə:

1. Qadın və erkək, böyük və kiçik, hər hansı milliyət, din, sinif və təbəədən olursa olsun, Bakı və həvalisi [ətrafi] sakini bilcümmlə əhali: kəndi ev və məhəllələri heyətiidərə və ixtiyariyyəsinə [idarə və ixtiyar heyətindən] namılarına mühərrər [adlarına yazılmış], isim, pərdə [ata] ismi, məmləkət, məhəllə və soyaq [küçə], xanə nömrəsi, yaş, əşkal və əlaməti-fəriqə [görünüş və fərqləndirici əlamət], sənət və məmuriyyət və sair xüsusi-mətlubəyi [tələb olunan xüsusi] göstərən “hüviyyət [şəxsiyyət] vərəqə”sindən birəz dənə edinməyə [hər bir ədd əldə etməyə] məcburdurlar.

2. Tarixi-elandan iyirmi gün sonra çarşı, bazar, soyaq və evlərdə surati-məxsusadə [xüsusi surətdə] six-six yayılacaq yoxlamalarda kəndi hüviyyət vərəqəsinə ibraz [təqdim] etməməyən hər kəs cəza görəcək və şübhəli ədd [hesab] edilərək daxil-məmləkətə [ölkənin içlərinə] sövq olunacaqlardır.

3. Hüviyyət vərəqəsi olmayan şəxsin dəvairi-rəsmiyyəyə [rəsmi qurumlarda] heç bir işi görülməyəcəyi kimi, bey'üşərə [alqı-satqı], əqdi-icar [kirayə müqaviləsi] və sairə kimi işlərdə hüquqi-mədəniyyətdən saqit [mədəni hüquqları əlindən alınmış] ədd ediləcək [sayılacaq] və hər hansı bir yerə səyahətində kəndisinə heç bir surətlə səyahət vərəqəsi verilməyəcəkdir.

4. Hüviyyət vərəqəsi olmayanları; ev, mağaza, otel, yazıxana, ticarətxana, fabrika və dəvairi-rəsmiyyəyə qəbul edənlər, şübhəli əşxası [şəxsləri] hökumətin nəzəri-təftişindən saxlanmış ədd edilərək və müxalifi-qanun hərəkətlərindən naşi [qanuna müxalif hərəkətlərinə görə] şəddiddən [şiddətli] cəza görəcəkləridir.

5. Tarixi-elandan iyirmi gün sonra hüviyyət vərəqəsinə ibraz etməməyən hər kəsi zabıtə [sayış keşikçiləri] tövqif və əxbərə [həbs etməyə və xəbər verməyə] məcburdur.

6. İşbu əmr, tarixi-elandan etibarən Bakıda müntəşir [nəşr olunan] bilümm qəzetələrcə bir həftə müddətlə mütamadiyyəni nəşr olunacaqdır.

Polis Müfəttişi-ümumisi Bəhaəddin

ELAN

Azərbaycan əhalisindən gərəksə Bakı və gərəksə Gəncə vilayətindən on doqquz, iyirmi, iyirmi bir, iyirmi iki, iyirmi üç, iyirmi dörd yaşında olan cavanlardan qunduracı [çəkməçi], bərbər, dərz, mühəndis, konduktor, gəmiçi, betonçu, maranqoz [xarrat], dülgər və daha sair sənət sahibi olanlar Bakıdakı qitəyə [hərbi hissəyə] veriləcəkləridir. Həman [dərhal] Bakı şöbəsinə müraciətə qeydlərini yaddırınlar. İyirmi beş, iyirmi altı, iyirmi yeddi, iyirmi səkkiz, iyirmi doqquz, otuz yaşlarındakı cavanlardan işbu sənətlərə əşinə olub da könlüllü olaraq əsgər olmaq istərlərsə, onlar da əxzi-əşgər dairəsinə pasportları ilə müraciət və qeyd olunsunlar. Bu iş təşirini-əvvəl [otuzunda] qurtarılacağından isticall olunmaq [tələsmək] gərəkdir.

*21 təşir fi sənə 34
[21 oktyabr 1918-ci il]*

Diş müalicəxanası

S. M. İtkinin süni diş laboratoriyası. Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Təzə üsul ilə farfor və qızıl dişlər qondarılması. Dişlərin qaytdırmaq və diş qoydurmaq xahışında olanlar səhər saat 9-dan birə və 4-dən 6-ya qədər qəbul olunurlar.

Ünvan: Bolşoy Morskoy küçədə 37 nömrəli ev, telefon 06-25.

Azərbaycan Dəmiryolu İdarəsi elan edir ki, bu ilin 4 təşirini-əvvəl [in]dan Bakı ilə Tiflis şəhərləri arasında 3 və 4 nömrəli qatarlar bu qərarla hərəkət edəcəklər:

Elan

Bakıda olan böyük firmalardan birində buxqalter vəzifəsini ifa edən ukraynalı, müsəlman firmalarından birində kantora müdiri və ya buxqalter xidməti etmə arzusundadır.

Mövqiflərin [stansiyaların] adı	Qatar nömrə 3	
	gəlir saat	çixır saat
Bakı	-	7
Hacıqabul	11	22
Yevlax	5	35
Gəncə	3	8
Ağstafa	11	15
Tiflis	3	56

Mövqiflərin [stansiyaların] adı	Qatar nömrə 4	
	gəlir saat	çixır saat
Tiflis	-	11
Ağstafa	4	22
Gəncə	7	34
Yevlax	9	44
Hacıqabul	3	24
Bakı	7	36

45-58 nömrəli telefon ilə danışmaq və ya “Azərbaycan” idarəsində bir nömrə qəbz nişan verənə məktub ilə müraciət etmək mümkündür.

Müsəlman diş tabibəsi**Ayna xanım**

Malakan bağının qarşısında Zeylidsonun kabinəsində hər gün xəstə qəbul və hər növ diş emal və tədavi [müalicə] edir. Zabitan və əfradin [zabitlərin və əsgərlərin] dişləri əhəvən şəraitlə [münasib şərtlərlə] tədavi və emal edilir.

Müdirlər:**Ceyhun bəy Hacıbəyli
Şəfi bəy Rüstəmbəyli**

qardaşı Səid Abdulla xan keçsə də, faktiki hakimiyyət Cüneyd xanda olmuşdur.

Teatro və musiqi

“Bundan əlavə, Qafqaziya yazıçılarının əsərlərindən təb' edilb ancaq əl yazısı teatro əsərlərinə malik olanların...”: güman ki, “təb' edilb” yerinə “təb' edilməyib” olmalıdır. “Müdiriyyət tərəfindən”: Hacıbəyov Qardaşları Müdiriyyəti nəzərdə tutulur.

Elan

“20 təşirini-əvvəl sənə 34”: Burada il, rumi təqvimlə verilmişdir (1334-cü il). Miladi təqvimlə 20 oktyabr 1918-ci ilə uyğundur.

Elan

“21 təşir fi sənə 34”: Burada il, rumi təqvimlə verilmişdir (1334-cü il). Miladi təqvimlə 21 oktyabr 1918-ci ilə uyğundur.

TRANSLİTERASIYA İLƏ BAĞLI QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

“Nəsihət kövsərləri bizi ayıltmadıysa da...”: İslami inanışa görə kövsər cənnətdəki müqəddəs suyun (bulaq, çay, yaxud hovuzun) adıdır.

Təhlükə qarşısında

“Son zamanlar həmin adamların bələdçiliyi ilə şəhərə silah dəxi daxilədir.” Məndə “silah” sözü xüsusi vurğulanmışdır.

Qafqaz duyğuları

Bu şeirin bəzi misralarında vəzn pozulmuşdur. “9/8/334”: Burada ay və il, rumi təqvimlə verilmişdir (8-ci ay, 1334-cü il). Miladi təqvimlə 9 avqust 1918-ci ilə uyğundur.

Türkiyə mətbuatı

“Çarın edamə xəbəri bir çox təkbizlərdən və bir-birini nağız xəbərlərdən sonra ən nəhayət təhaqqüq etdi.” Qəzetdə “təhaqqüq” sözü “təhqiq” kimi getmişdir.

“...çex-slovak qüvvətlərinin...”: sah. 222-dəki izahə bax. “Tamənə ədəlim ki, məqtul İkinci Nikolay Rusiyanın son çarı olmuş olsun.” Qəzetdə “Üçüncü Nikolay” kimi getmişdir.

Bakı xəbərləri

“İttifaqın illik hesabının müzakirə və təsdiqi (1917-ci il 1 iyundan – 1918-ci il 1 iyunadək).” Qəzetdə səhvən “...1918-ci il 1 iyundan...” kimi getmişdir.

Xarici xəbərlər:**Xivə xanının qətl**

Öldürülən Xivə xanı Əsfəndiyar xan 1871-ci ildə anadan olmuş, 1910-cu ildə atasının yerinə Xivə xanlığının taxtına keçmişdir. 1918-ci ildə dövlət çevrilişi əsnasında, Basmaçılar hərəkatının Xarəzmdəki rəhbərlərindən biri olan Cüneyd xanın adamları tərəfindən öldürülmüşdür. Əsfəndiyar xandan sonra, yerinə onun